

Georgette Mulheir: Deinstitutionalizace a transformace služeb pro děti - Manuál pro dobrou praxi

Všechny země by se měly postarat o děti, které nemohou z jakéhokoli důvodu žít se svými rodiči, ať dočasně nebo trvale. Kromě adopce, pěstounské péče a poručnictví (péče zajišťovaná příbuznými) existuje i péče ústavní. Ústavní zařízení jsou často zakládána s dobrými úmysly, v přesvědčení, že je to nejlepší způsob, jak se o děti postarat. Je dokázáno, že rodinné a komunitní formy péče splňují potřeby dětí lépe. Zkušenosti v rušení ústavní péče a jejím nahrazování péčí v rodině nebo komunitě v mnoha zemích ukazují, že tento proces je dětem, rodinám, komunitám i vládám prospěšný.

V posledních 50 letech početné studie prokázaly skutečnost, že děti vyrůstající v ústavních zařízeních často vykazují opoždění ve fyzickém, emocionálním, sociálním a kognitivním vývoji. Podle výzkumu Fahlbergové je jedinou metodou novorozence jak sdělovat své potřeby pláč, který vytváří v dítěti stav fyzického a psychického pnutí neboli „nabuzení“. Rodič nebo opatrovatel určí potřeby dítěte a reaguje na ně, v důsledku čehož dítě odpočívá, dokud se neobjeví další potřeba. Tento cyklus se během prvních týdnů a měsíců života dítěte opakuje stokrát a tisíckrát, dítě pokaždé dává najevo svou potřebu a opatrovatel reaguje. Dítěti může být zima, může mít hlad, je mokré, něco jej bolí, je unavené nebo chce jednoduše obejmout. Když opatrovatel reaguje důsledně, dítě se naučí pociťovat důvěru a bezpečí. To v důsledku napomáhá vytvářet sebeúctu.

Když jsou nároky dítěte plněny sporadicky nebo vůbec, je tento cyklus přerušen. Dítě se rychle naučí nic nepožadovat. Proto je např. možné, že při vstupu do ústavního zařízení, kde žije mnoho nemluvnat, od nich prakticky není slyšet žádný zvuk.

V ústavních zařízeních v Evropě je běžný poměr personálu na dítě mezi 1:6 a 1:10, péče tudíž nemůže být individuální. Zvláštní záležitostí je sociální deprivace, kterou tyto malé děti zažívají. Ukázalo se, že nedostatek vzájemného vztahu dítěte k druhé osobě, který poskytuje citlivou interakci s dospělým opatrovatelem v prvních třech letech života, má dramatický vliv na vývoj mozku. Většina dětí, které vyrůstají v ústavní péči, trpí v důsledku toho závažnými vlivy, které snižují jejich šanci na kvalitní život a někdy i předpokládanou délku života, což má za následek potíže v začlenění se do společnosti v dospělém věku.

I dobrá zařízení poškozují děti a nedostatečně je připravují na vnější svět. Děti v ústavních zařízeních pravděpodobně neuspějí ve vzdělání a jako dospívající mají špatné vyhlídky na práci, což následně ovlivňuje jejich schopnost stát se nezávislými a přispět společnosti jako dospělí. Umístění do ústavní péče, často

vzdáleně od místa původu dítěte, jim zabraňuje v navázání kontaktu s rodiči, rodinou a dalšími členy společenské sítě. To má za následek, že mají málo vazeb, které jim budou oporou, až vyrostou.

Až na několik výjimek nejsou děti vychovávané v raném věku v zařízeních horší kvality schopné sedět, stát, chodit a mluvit do věku čtyř let. Ústavní zařízení neumožňují vznik přilnutí dítěte k pro něj významnému dospělému jedinci. Mezi důsledky špatného přilnutí u dětí v ústavní péči patří:

- neorganická porucha prosperity a vzrůstu
- nízké sebevědomí
- nedostatek empatie a pochopení ostatních
- nekritická náklonnost vůči dospělým, nedostatek pochopení příslušných hranic
- agrese vůči ostatním, krutost vůči zvířatům
- delikventní chování v dospívání a mladé dospělosti
- nedostatečné studijní výsledky
- vyšší pravděpodobnost autistické sociální osobnosti

V zařízeních nelze zaručit dodržování základních lidských práv. Například mezinárodní úmluvy, jako je Úmluva OSN o právech dítěte (1989), zakotvily právo dítěte na rodinný život a ochranu před zneužíváním a zanedbáváním.

I v Domově bez zámku pracujeme s klienty, kteří prošli ústavní výchovou již od svého narození.

Setkáváme se s podobnými následky uváděnými v tomto výzkumu. Moji psychoanalytici tvrdí, že jeden rok špatného dětství se dá vymazat až sedmi lety individuální psychoterapie. Takže ani celoživotní podpora odborníka nezaručí nápravu takto „poznamenané“ osobnosti člověka. Z těchto důvodů nezbývá než souhlasit se zrušením dětské ústavní péče.

Čerpáno z Manuálu pro dobrou praxi s názvem DEINSITUCIONALIZACE A TRANSFORMACE SLUŽEB PRO DĚTI autorů z Velké Británie, Dánska, Maďarska, Polska a Rumunska zvláště Georgette Mulheir, ředitele Hope and Homes for Children a Profesora Kevin Browne, School of Psychology, University of Liverpool z Velké Británie

Vybrala a upravila: Bc. Alena Brožková, Domov bez zámku Náměšť nad Oslavou